

УДК 351:328.185:330.341.1

Нелезенко Н.П.,

аспірант кафедри управління суспільним розвитком
НАДУ при Президентіві України

КОНЦЕПТУАЛЬНІ РІШЕННЯ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ПРОГРАМ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Анотація. У статті досліджено актуальні питання державного управління у сфері розробки та реалізації заходів щодо запобігання корупції у процесі формування програм інноваційного розвитку України.

Ключові слова: корупція, відкритість, прозорість, державне управління, програми інноваційного розвитку.

Аннотация. В статье исследованы актуальные вопросы государственного управления в сфере разработки и реализации мероприятий по предотвращению коррупции в процессе формирования программ инновационного развития Украины.

Ключевые слова: коррупция, открытость, прозрачность, государственное управление, программы инновационного развития.

Annotation. In the article author researches the current governance issues in the development and implementation activities to prevent corruption in the process of innovation development programs formation in Ukraine.

Keywords: corruption, openness, transparency, public administration, innovation development programs.

Постановка проблеми. Корупція в Україні набула ознак системного явища, що поширює свій негативний вплив на всі сфери суспільного життя, все глибше укорінюючись у повсякденному житті як основний, швидкий та найбільш дієвий протиправний засіб вирішення питань, досягнення певних цілей.

Зокрема, внаслідок безсистемності та низької ефективності державної політики в сфері запобігання та протидії корупції в процесі формування програм інноваційного розвитку спостерігається тенденція щодо подальшого відставання України у технологічному розвитку в порівнянні з розвинутими країнами світу. Швидко втрачаються можливості розвивати належним чином наукові дослідження, оперативно впроваджувати їх результати у практику, реагувати на світові науково-технологічні досягнення та ефективно використовувати їх у національних інтересах.

Досвід економічного розвитку держав-лідерів рейтингів конкурентоспроможності свідчать про необхідність реформування системи державного управління в сфері запобігання та протидії корупції, спрямованої на активізацію інноваційних процесів та інноваційне оновлення національної економіки.

Таким чином, неефективна протидія корупції перешкоджає вирішенню нагальних проблем суспільного розвитку України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За останні роки перебудови та становлення України в сфері інноваційної діяльності з'явилася значна кількість наукових праць, якій приділена значна увага наступними науковцями: Г. Андрощук, О. Борисенко, Н. Бровченко, О. Васильєва, І. Жиляєв, Л. Любовная, А. Мазур, В. Соловійова, Т. Скрипко, В. Тольба, М. Шевченко, Б. Чижевський, Д. Шевчук та ін.

Впровадження ефективних заходів запобігання та протидії корупції є об'єктивною необхідністю подальшого розвитку України, як правової, демократичної та соціально-захищеної держави. Дослідженням цього питання займалися наступні науковці: Ф. Абрамов, В. Андріанов, Г. Божок, С. Дрьомов, Ю. Кальниш, А. Михненко, С. Серьогін, О. Совгиря, О. Соснін, та інші.

Водночас, потребує додаткового дослідження проблема запобігання корупції в процесі формування програм інноваційного розвитку України.

Виклад основного матеріалу. За час існування України як самостійної держави започатковувались трансформаційні інституційні процеси в інноваційній та науково-технологічній сферах. Ці процеси певною мірою сприяли усвідомленню суспільством ролі та значення даних чинників для забезпечення соціально-економічного зростання. Проте темпи розбудови сучасного формату інноваційної сфери можна визначити як занадто низькі. [7, с. 118]. Декларуючи стратегію інноваційного розвитку, ми будемо експортно-сировинну економіку, засновану на експорті сировини та імпорті технологій, створених часто на наших знаннях [1, с.309]. Ключовою проблемою, що заважає реалізації потенціалу держави, є сама держава в особі органів влади, які формують і реалізують політику в цій сфері. Причинами виникнення проблеми є:

- недосконалість та відсутність чіткого тлумачення процедури надання адміністративних послуг;
- системний характер корупції в інститутах державної влади;
- наявність у державних службовців та прирівняних до них осіб широкого спектра дискреційних повноважень;
- невідповідність рівня оплати праці державних службовців та прирівняних до них осіб обсягу їх повноважень;
- низький рівень оплати праці науковців;
- низька ефективність заходів, що вживаються правоохоронними органами, щодо притягнення винних у вчиненні корупційних правопорушень до відповідальності;
- схильність суспільства до проявів корупції, сприйняття її як одного із засобів досягнення бажаного результату.
- недосконалість законодавства для прискорення розвитку національної економіки на інноваційних засадах;
- зменшення обсягів фінансування інноваційної діяльності;

– недостатньо раціональне використання фінансових ресурсів направлених на реалізацію інноваційних програм розвитку та здійснення заходів у цій сфері;

– суб'єктивний підхід до забезпечення розвитку інноваційної діяльності.

Основними завданнями, які допоможуть вивчити природу корупції та визначити шляхи її подолання є:

– дослідження причини та умов виникнення корупції;

– визначення шляхів мінімізації та усунення передумов виникнення корупції;

– удосконалення процесу розподілу та використання коштів державного бюджету направлених на реалізацію інноваційних програм розвитку;

– створення прозорих законодавчо визначених організаційно-правових механізмів протидії корупції та підключення громадянського суспільства до контролю за його дотриманням.

Створення дієвої системи запобігання і протидії корупції в процесі формування програм інноваційного розвитку потребує постійної і наполегливої роботи та активного втручання і управління цим процесом з боку інституцій держави, вироблення та прийняття концептуальних рішень, що визначають основні напрямки розвитку і шляхи вирішення цілого комплексу проблем, а саме:

у законодавчій та нормативно-правовій сфері:

– моніторинг діючого законодавства для виявлення причин та умов виникнення корупції;

– удосконалення законодавчого та нормативно-правового забезпечення відповідних сфер суспільних відносин, з метою створення умов для запобігання проявам корупції, впровадження інновацій та формуванням інноваційної культури за світовим досвідом;

– визначення механізму координації інноваційної державної політики для використання вітчизняного та світового науково-технічного потенціалу в процесі технологічної модернізації економіки;

– спрямування основних заходів на реформування центральних органів виконавчої влади за принципом функціональних обов'язків, забезпечення їх структурної повноти повноважень;

– формування більш чітких завдань, прав, механізмів координації взаємодії органів виконавчої влади між собою та суспільством;

– розроблення та реалізація галузевими міністерствами, та центральними органами виконавчої влади єдиної науково-технологічної політики для здійснення функцій державного замовника;

– розмежування приватних і суспільних, державних та корпоративних інтересів;

– виявлення та усунення умов, що сприяють виникненню корупції, а також запобігання спробам їх створення;

- удосконалення системи контролю за використанням державного майна з метою недопущення проявів корупції;
 - зняття недоторканості та притягнення до кримінальної відповідальності за корупційні дії;
 - посилення персональної відповідальності за корупційні правопорушення:
 - визнати суб'єктами декларування майна та доходів усіх громадян країни;
 - удосконалення механізму декларування майна та доходів громадянами;
 - удосконалення механізму декларування майна і доходів громадянами, з більш глибоким наданням інформації державними службовцями і прівірняними до них особами;
 - удосконалення інституту конфіскації та контролю;
 - розроблення механізму відшкодування майнової шкоди та збитків, завданих внаслідок вчинення корупційного правопорушення фізичними та юридичними особами;
 - визначення порядку періодичного звітування державних органів, відповідальних за реалізацію державної антикорупційної політики, про ситуацію у сфері запобігання і протидії корупції в процесі формування програм інноваційного розвитку;
 - удосконалення системи обліку наукової та інноваційної діяльності;
 - визначення механізму надання грантів для проведення прикладних наукових досліджень і науково-технічних розробок, спрямованих на створення та впровадження новітніх технологій і високотехнологічної продукції;
- у інформаційній сфері:***
- максимальна комп'ютеризація документообігу;
 - прискорення впровадження системи електронного документообігу та електронного цифрового підпису на загальнодержавному і місцевому рівнях;
 - створення системи інформаційно-аналітичного забезпечення реалізації державної інноваційної політики та проведення моніторингу стану інноваційного розвитку національної економіки;
 - залучення ЗМІ до встановлення та оприлюднення фактів корупційних діянь;
 - удосконалення механізмів інформаційного обміну між об'єднаннями громадян, засобами масової інформації та органами державної влади і органами місцевого самоврядування, які задіяні в процесі формуванні програм інноваційного розвитку;
 - реформування системи доступу до науково-технічної інформації юридичних та фізичних осіб через Інтернет;

у інноваційній діяльності:

- проведення систематичних прогнозно-аналітичних та стратегічних маркетингових досліджень з метою визначення пріоритетних напрямів інноваційного розвитку;
- затвердження державних пріоритетних програм інноваційного розвитку;
- створення механізму реалізації програм інноваційного розвитку;
- удосконалення антикорупційної експертизи шляхом запровадження всебічної та багатоступеневої методики оцінки корупційних ризиків при формуванні програм інноваційного розвитку України: на рівні розробників програм (як самооцінка), на рівні Міністерства юстиції України (як офіційна антикорупційна експертиза програми);
- удосконалення проведення зовнішнього незалежного аудиту в частині здійснення контролю за використанням коштів бюджетів направлених на реалізацію програм інноваційного розвитку;
- забезпечення принципів відкритості та прозорості в роботі органів (установ, закладів), які займаються формуванням програм інноваційного розвитку;
- надання необхідних повноважень органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування щодо формування та забезпечення реалізації державної політики в інноваційній сфері;
- здійснення моніторингу ефективності використання коштів державного бюджету при виконанні загальнодержавних програм інноваційного розвитку;
- проведення експертизи та моніторингу інноваційної діяльності підприємств та наукових установ;
- визначення та впровадження механізму запобігання проявам корупції при наданні державної підтримки для реалізації пріоритетних інноваційних програм;
- визначення контрольних критеріїв запобігання проявам корупції при формуванні державного замовлення, в частині натуральних та вартісних показників;
- удосконалення порядку конкурсного відбору виконавців державного замовлення з визначенням їх прав, обов'язків та відповідальності;
- визначення пріоритетного спрямування бюджетних коштів для виконання, на конкурсних засадах, державних цільових наукових і науково-технічних програм, державного замовлення;
- розроблення та виконання регіональних інноваційних програм;
- розвиток фундаментальних досліджень, які мають особливе значення для переходу економіки на інноваційний шлях розвитку та внесення змін, на їх основі, до державних цільових програм;
- удосконалення порядку формування державного замовлення на проведення наукових досліджень та дослідно-конструкторських розробок;

– приведення тематики наукових досліджень, що проводяться бюджетними науковими установами, у відповідність з пріоритетними напрямками розвитку науки і техніки;

– удосконалення порядку проведення фундаментальних та прикладних наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок за рахунок коштів державного бюджету;

– збільшення обсягу фінансування наукових проектів у рамках міжнародного науково-технічного співробітництва;

– забезпечення матеріально-технічними та інформаційними засобами;

залучення інститутів громадянського суспільства

– залучення інститутів громадянського суспільства до вироблення і реалізації політики запобігання та протидії корупції в процесі формування програм інноваційного розвитку;

– залучення інститутів громадянського суспільства до антикорупційної експертизи програм інноваційного розвитку України, яка забезпечується існуванням відкритої та прозорої процедури нормо проектування і доступністю інформації для громадськості;

– участь інститутів громадянського суспільства у реалізації Концепції;

– залучення громадськості до контролю за законністю використання державного майна і бюджетних коштів при формуванні та впровадженні програм інноваційного розвитку;

– формування громадської думки спрямованої на підтримку дій влади в запобіганні і протидії корупції:

у кадровій політиці:

– підвищення професійного рівня та проведення більш жорсткого професійного добору кадрів;

– визначення засад етичної поведінки і механізму врегулювання конфлікту інтересів державних службовців та прирівняних до них осіб в їх діяльності;

– врегулювання співвідношення рівня заробітної плати та соціального забезпечення з складністю роботи і рівнем відповідальності за конкретною посадою державного службовця та прирівняної до неї особи;

– врегулювання рівня оплати праці науковців до норм розвинених країн, підтримати високий рівень забезпеченості науки матеріально-технічними ресурсами, допоміжним і обслуговуючим персоналом. [2, 3, 4, 5: 6, 8]

Фінансування заходів щодо реалізації Концепції планується здійснювати за рахунок коштів державного бюджету, інвестицій, інноваційних розробок та інших джерел, встановлених законодавством.

Обсяг фінансування, склад матеріально-технічних і трудових ресурсів, необхідних для реалізації Концепції, визначається щороку з урахуванням можливостей державного та місцевих бюджетів і науково-технічного потенціалу інноваційних підприємств.

Результати щорічної перевірки ефективності витрачання коштів державного бюджету на реалізацію Концепції необхідно розглядати на засіданнях Національного антикорупційного комітету.

Впровадження даних заходів дозволить:

- створити дієву систему запобігання і протидії корупції;
- знизити рівень корупції;
- сформувати активну громадську позицію щодо запобігання і протидії корупції.
- підвищити відповідальність за ефективне використання коштів державного бюджету направлених на реалізацію і здійснення інноваційних програм розвитку;
- структурними перетвореннями вирішити питання з ліквідації проявів корупційних діянь і зменшення рівня обсягів тіньової економіки;
- створити умови для реалізації державної інноваційної політики та масштабних перетворень економіки країни;
- забезпечити виконання високорентабельних інноваційних програм та проведення прогресивних змін в структурі виробництва і темпах його розвитку;
- технологічно і технічно оновити базові галузі економіки держави;
- підтримати та захистити національного виробника за рахунок прискорення, спрощення і здешевлення їх діяльності в цілому;
- створити безпечні умови життєдіяльності населення, підвищити захист і відновлення навколишнього природного середовища.

Висновки. Застосування даних рішень створює механізм проведення антикорупційної політики в країні направляючи основне зусилля на усунення причин виникнення корупції. Пропоновані заходи з попередження корупції спрямовані на ефективність діючих формальних правил. Для цього пропонується створення цілісної системи законів гармонізованих з нормами міжнародного права.

Принципово нові вимоги вводяться в питаннях підготовки кадрового потенціалу державних службовців та формування громадянського суспільства, яке живе в нових економічних відносинах. Ці вимоги пов'язані зі становленням інформаційного суспільства і потребами в інноваційному розвитку країни. При цьому в організації та управлінні життєдіяльності суспільства пропонується змінити систему підготовки і виховання відповідальних кадрів, безумовно забезпечених відповідними економічними стимулами, належною системою безпеки а також соціально-захисених.

Для боротьби з корупцією в системі інноваційного розвитку, розробки законів і нормативно-правових актів пропонується широке залучення провідних вчених з даних питань, в подальшому наділених повноваженнями на проведення моніторингу їх реалізації а також внесення оперативних і необхідних, залежно від ситуації, коригувань.

Важливою умовою для реалізації даної концепції, особливо в частині контролю, відведено участі в цьому процесі громадським організаціям і широким верствам громадськості в цілому, що в свою чергу дасть новий поштовх розвитку громадянського суспільства в Україні.

Особливо відзначено необхідність ефективної координації і цілеспрямованої взаємодії створюваних законодавчих рішень з потребами суспільства. Необхідним є створення постійного зворотного зв'язку із суспільством творців механізмів та законів боротьби з корупцією і особливо в процесі формування програм інноваційного розвитку України, що дозволить швидко вирішувати питання модернізації, ефективного технологічного розвитку країни і суспільства в цілому.

Використані джерела інформації:

1. Нелезенко Н.П. Інноваційна діяльність як фактор підвищення конкурентоспроможності держави Збірник наукових праць Науковий вісник Академії муніципального управління, серія “Управління”. Випуск 4/2011 с.309;
2. Закон України “Про засади запобігання та протидії корупції”
3. Указ Президента України “Про Національну антикорупційну стратегію”.
4. Розпорядження Кабінету Міністрів України “Про схвалення Концепції реформування державної політики в інноваційній сфері”.
5. Розпорядження Кабінету Міністрів України “Про схвалення Концепції реформування системи фінансування та управління науковою і науково-технічною діяльністю”.
6. Розпорядження Кабінету Міністрів України “Про схвалення Концепції розвитку національної інноваційної системи”.
7. Соціально-економічний стан України: наслідки для народу та держави / за заг. ред. В.М. Гейця [та ін.]. – К.: НВЦ НБУВ, 2009, - 687 с.
8. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів / авт.-упоряд. Г.О. Андрощук, І.Б. Жилиєв, Б.Г. Чижевський, М.М. Шевченко. – К.: Парламентське видавництво, 2009. – с. 203.

Рецензент: Соснін О.В., д.політ.н., професор.

УДК 351.824.1

Немировська О.В.,

аспірант кафедри права і законотворчого процесу
Національної академії державного управління
при Президентіві України

СУТНІСТЬ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В СФЕРІ ПОВОДЖЕННЯ З ГЕНЕТИЧНО МОДИФІКОВАНИМИ ОРГАНІЗМАМИ В УКРАЇНІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Анотація. На основі узагальнення підходів до поняття «механізм державного управління», запропоновано визначення механізму державного управління в сфері поведження з генетично модифікованими організмами в Україні. Виокремлено складові